

СТАТТІ

УДК [904:725.96](477.83-22 Стільсько)“653”

НОВА АРХЕОЛОГІЧНА ЗАГАДКА: ДЕ БУЛО ДАВНЄ СТІЛЬСЬКО, КОЛИ І ЗА ЯКИХ ОБСТАВИН ЙОГО ЗНИЩИЛИ

Леонтій ВОЙТОВИЧ

*Львівський національний університет імені Івана Франка,
кафедра історії середніх віків та візантиністики,
вул. Університетська, 1, Львів, Україна, 79000,
e-mail: lev67420@ukr.net*

Одним із найпотужніших ранньосередньовічних центрів Прикарпаття було Стільське городище, площею 250 га, розташоване на високому мисі плато над р. Колодницею (лівий доплив р. Дністер), укріплене багатьма рядами валів, ровів, ескарпів. Зважаючи на значні масштаби, городище аргументовано відносять до політичних та господарських осередків племінного союзу літописних хорватів. Безсумнівно, було воно й культовим центром, хоча доведено, що “дохристиянські язичницькі печерні храми” неподалік Стільська – це лишень залишки австрійської фортеці Миколаїв початку ХХ ст. Незважаючи на безумовну перспективність вивчення цієї пам’ятки, її дослідження були досить обмеженими.

Наприкінці Х ст. цей комплекс припинив існування, що пов’язують із походом київського князя Володимира Святославовича на хорватів. Перша писемна згадка про Стільсько у записках митрополита Феогноста, датована 1330/1331 рр., вказує, що місто відродилося. Воно було досить значним, адже приносило у митрополічу скарбницю дохід в 30 гривен срібла. Можна припускати його відновлення та подальший розвиток у ХІІ–ХІV ст., враховуючи інтенсивне використання дністерського шляху та відсутність чинників, які би могли спричинити руйнування міста монголами у ХІІІ ст.

Археологія не підтверджує локалізацію Стільська ХІІ–ХІV ст. на місці дитинця племінного городища Х ст., мабуть, це не було й городище Дроговиж. Одним із ймовірних місць розташування міста може бути ділянка на схилах плато, між сільською церквою і дитинцем. Знищення ж міста у ХІV ст. може бути пов’язане з боротьбою за галицько-волинську спадщину, зокрема, походами князя Дмитра-Любарта між 1370–1377 рр.

Ключові слова: Стільсько, городище, оборонні укріплення, митрополит Феогност, Галицька митрополія, Колодниця, князь Дмитро-Любарт.

Археологічні дослідження Стільського городища, які відбувалися в останній чверті минулого століття, привернули значну увагу до цієї, безперечно, цікавої пам'ятки [Корчинський, 1987; 2007; 2008; Филипчук, 1998; 2012]. Однак ці дослідження були перервані на фактично розвідувальному етапі, коли із загальної площі було охоплено розкопками менше одного відсотка. Окремі висновки мали попередній характер, а розрекламовані графічні реконструкції мають небагато спільного з реальними підставами. Надалі археолог Орест Корчинський, основний дослідник Стільська, захопився фантастичними “язичеськими печерними храмами” [Корчинський, 1998; 2009; 2011] в потернах австрійських укріплень кінця XIX – початку XX ст., план будівництва яких зберігся, а фрагменти окремих об'єктів містять армований бетон¹. До того ж дохристиянські печерні храми не зафіксовані ніде, жодні турецькі купці, які начебто бачили печерні храми в районі Стільська, не бували на теренах Прикарпаття до XV ст. Саме тоді турки, після здобуття Константинополя і підпорядкування Молдови та Валахії, почали виходити на львівський ринок. У X ст. предки турків – сельджуки – ще знаходилися у басейні Сир-Дар'ї в Середній Азії [Бартольд, 1968; Grousset, 1991; Torday, 1997]. Що ж стосується заплутаних повідомлень арабського історика і мандрівника ал-Мас'уді (близько 896 – близько 956), який далі хозарських міст на каспійському побережжі не їздив, то вони скрупульозно розібрані Юрієм Дибою [Диба, 2011].

Тому на сьогодні маємо такий висновок: на місці конгломерату трьох відкритих селищ VIII–IX ст. (урочища Хими́на Долина, Підкоморище, Затінок) у X ст. почало складатися величезне городище Стільсько, площею 250 га, з багатьма рядами валів, ровів, ескарпів. При цьому утворюючи надзвичайно складну фортифікаційну систему, яка

¹ У 1957–1967 рр., коли автор цих рядків разом з іншими ровесниками “досліджував” ці печери, залишаючи на їх стінах *солярні знаки* та знаходячи предмети австрійської амуніції, у м. Миколаєві було ще багато живих дідів, які пам'ятали спорудження цих печер. Один із них, Михайло Хоміцький (1885–1960), у 1957 р. привів мене до потерни, на спорудженні якої він працював разом із батьком. Це була перша печера, яку я відвідав. Цікаво, що відомий миколаївчанин, учений Михайло Мочульський (1875–1940), описуючи околиці Миколаєва і згадуючи камінь Дірявець, жодним словом не обмовився про печери, як і про тризуб на Дірявці [Мочульський, 1901]. Просто в той час їх ще не було. Печери-потерни північніше міста збудовані 1909–1912 рр., що можна простежити за документами австрійського військового архіву.

дуже добре поєднувалася з особливостями мікроландшафту, займаючи величезний мисоподібний пагорб (290 м над рівнем моря) і частково охоплюючи два сусідні підвищення обабіч центрального майданчика, розташовані над долиною р. Колодниця, лівої притоки Дністра [Филипчук, 1998, с. 83]. Але наприкінці X – на початку XI ст., з невідомих причин, Стільсько припинило своє існування [Корчинський, 2007, с. 510]. Історикам залишилося прийняти цей висновок, уточнивши, що Стільсько, напевне, загинуло разом з іншими хорватськими центрами в басейні Дністра у 992/993 (6501) р. після походу київського князя Володимира Святославича (*“Иде Володимиръ на Ховраты”*) [Ипатьевская летопись, 2001, стб. 106]. Археологічні дослідження басейну Верхнього і Середнього Дністра свідчать, що похід був спустошливим і супроводжувався знищенням міст та селищ, які припиняли своє існування або ж відроджувалися за бургівською моделлю зі значно меншими розмірами, подібно до давньоруського Пліснеська. Стільсько мало багатолюдні околиці, де в радіусі 10 км існувало понад п’ятдесят селищ, які також були спустошені [Корчинський, 2008, с. 275; Филипчук, 1998]. Належність Стільська до хорватського масиву безперечна [Войтович, 1998а; 2001; 2004а; 2004б; 2005; 2006; 2010; 2013; 2015; Vojtovyč, 2014]. Це підтверджується як географічним розташуванням, так і плануванням, характерним для хорватських городищ, відмінних від більшості слов’янських городищ бургівського типу. Недобудованість стільських укріплень, яка впадає в очі при ознайомленні з планом чи візуальному обстеженні городища, рівно ж як і бідність культурного шару, дають підстави загалом погодитися з висновками археологів².

Життя на цих теренах відновлювалося дуже повільно. Наприклад, лише наприкінці XI ст. в Ілові, на вивіреному попелищі давнього капища³, виникла сторожова фортеця, яка знаходилася на важкодоступному мисі плато, що здіймається на 70 м над р. Іловець, і була оточена з трьох сторін стрімкими схилами, де місцями проступають прямовисні пісковиково-вапнякові скелі. Із напільного боку влаштовано укріплення у вигляді двох ліній валів і ровів. Дитинець підтрикутної

² Попередню розвідку на цю тему див. також: [Войтович, 2017б].

³ Борис Тимошук та Ірина Русанова пробували довести існування язичеського святилища в Ілові до XIV ст., але це, скоріше, була данина тодішній програмній монографії Б. Рыбакова [Рыбаков, 1987]. Наявність язичеського святилища з людськими жертвами на теренах, які належали до галицького митрополита, виглядає нонсенсом.

форми, мав розміри 60×55 м [Русанова, Тимошук, 1993, с. 104–105, рис. 10, 3, 5; Тимошук, 1993, с. 28–29]. Спорудження фортеці вже пов'язане, найімовірніше, з діяльністю Ростиславичів. Те, що цей укріплений пункт проіснував до кінця XIII ст., виразно вказує на його важливе стратегічне значення, яке полягало у контролі над проходом до долини Дністра⁴.

І тут ми наближаємося до першої писемної згадки про Стільсько. По смерті литовсько-руського митрополита Феофіла (1317–1330), до діоцезу якого входили Перемишльська та Галицька єпархії, митрополит Феогност (1328–1353), який отримав у Константинополі титул “митрополита київського і екзарха всея Русі”, та за підтримки великого князя московського Івана Калити (1325–1340) намагався приєднати до свого діоцезу ці єпархії, змушений був приїхати у Володимир. Галицько-володимирський князь Юрій-Болеслав Тройденевич, зацікавлений у відновленні окремої Галицької митрополії, та інші руські і литовські князі були невдоволені митрополитом, який перебував десь на Сході, під контролем Золотої Орди та її сателіта – московського князя. У Володимирі митрополит Феогност перебував із вересня 1330 р. до середини 1331 р. У цей час він намагався виявити і зафіксувати прибутки галицької митрополії, які тепер належали до його скарбниці. Записна книжка митрополита Феогноста, разом із паперами одного з його наступників – київського митрополита Ісидора (1433–1458), який помер у Римі, потрапила до Ватиканського архіву (*Cod. Vatic., gr. 840. Л. 243 об. 243*) [Васильевский, 1888; Мацек 1938; Приселков, Фасмер, 1916; Фонкич, 1982; Geizer, 1892, s. 261; Regel, 1891]. Ці короткі записи грецькою мовою, містять пояснення природи божественної Трійці, уривки з послань апостола Павла, замітки про хрещення болгар і нотатки про реєстри й надходження платежів грішми та натурою до митрополичої скарбниці. Цей документ привернув увагу багатьох науковців. Зокрема, на початку XX ст. його досліджував історик канонічного права Володимир Бенешевич (1874–1943), матеріали якого у 1916 р. ввели до наукового обігу Михайло Присьолков (1881–1941) та Макс Фасмер (1886–1962), зробивши пам'ятку доступною для широкого кола

⁴ Недостатнє дослідження горбогір'я у межиріччі верхів'їв Колодниць і Іловця не дає змоги говорити про рівень заселення ділянки. Згідно з сучасним станом обстеження, окрім Ілова, тут невідомо жодних поселень.

науковців. Вони ж датували записник часами Феогноста [Приселков, Фасмер, 1916]. Спроба Олени Русиної передатувати ці записи початком XIV ст., пов'язавши їх із митрополитом Максимом (1283–1305) [Русина, 1996; 2005], заперечується палеографічними дослідженнями оригіналу [Голицын, 2015].

У записнику митрополита Феогноста напрапляємо на такий запис: *“...от Галича 10 гривень... Владичко взял от мѣстечка Стольска 30 гривень”* [Приселков, Фасмер, 1916, с. 58–59]. Автентичність записника, який зберігся в оригіналі, не викликає жодних сумнівів. Отже, можна стверджувати, що за часів князя Юрія-Болеслава Тройденовича близько 1331 р. Стільсько не тільки зберігало статус міста, але й платило значні суми до єпископської скарбниці. Іншого Стільська на території Галицької митрополії не існувало. Сума у 30 гривень (утричі більша за суму, яку платив Галич) дає підстави говорити про значне *“мѣстечко”*. Якщо йшлося про руські шестикутні срібні гривні, вагою у 36 золотників [Козубовський, 2014, с. 126], то це 4,6 кг срібла. Щоправда, у Галицько-Волинському князівстві за часів князя Юрія-Болеслава Тройденовича в обігу були також срібні празькі гроші і волинські гривні-злитки, вагою 194–211 г [Сиверс, 1922, с. 12–13]. У такому випадку це буде 5,82–6,33 кг срібла. Це дуже значна сума, для прикладу: митрополіча скарбниця отримувала від княжих столиць Козельська – 15 гривень, Костроми та Москви – 20 гривень [Приселков, Фасмер, 1916, с. 58–59]. Правда, у названих містах, свої частки отримували правлячі князі та члени їхніх родин. До кінця не ясно, чи вказана сума охоплювала заборгованість Стільська за попередні періоди, чи звичну річну плату. У будь-якому випадку можна стверджувати, що Стільсько близько 1331 р. було значним містом, яке належало галицькому митрополиту, що підтверджується записником митрополита Феогноста, автентичність якого безсумнівна.

Але, якщо близько 1331 р. Стільсько було містом, здатним платити до митрополічої скарбниці 30 гривен, то, очевидно, воно не постраждало під час монгольських походів XIII ст. Справді, 1241 р. монголи практично оминули Галицьку землю. Багаторічні археологічні дослідження самого Галича не виявили жодних слідів монгольського штурму або облоги [Войтович, 2017а]. Наприкінці 1240 р., здобувши Київ, монголи рушили далі на захід, обравши шлях через волинські землі. *“Батыю же вземшю гра Киевъ и слышавъшоу емоу ш Данилъ яко Оугръхъ естъ поиде самъ Володимероу”* [Ипатьевская летопись, 2001, стб. 786]. Ординці здобули Колодяжин, зруйнувавши місто і перебивши жителів, щоб відбити охоту іншим чинити опір [Ипатьевская летопись, 2001, стб. 786; Гончаров, 1951; Юра, 1962]. Далі, обминувши Кременець та Данилів, які важко було

здобути через вигідне розташування на стрімких вершинах, які металеві артилерія майже не могла дістати, монголи пройшли через всю Волинську землю. З містами, які чинили опір, нещадно розправлялися [Бабенко, 2013]. “... Берестью и не возмогоста ити в поле смрада р̄а и множества избъеных, не бѣ бо на Володимѣрѣ не всталъ живыи цркви стои Бѣи исполнена троупья, иныя цркви наполнены быша троубья и телес мртвы” [Ипатьевская летопись, 2001, стб. 788]. Монголи не стали штурмувати Холм, розташований на підвищенні, куди важко було підтягнути металеву артилерію. Згоріла тільки церква св. Трійці, яка знаходилася, напевно, в околиному граді (“его же [Холм. – Л. В.] Татарове не возмогоста прияти егда Батыи всю землю Роускоюю поима, тогда и црвь стои Троицѣ зажъжена бы” [Ипатьевская летопись, 2001, стб. 843]). На Волині монгольське військо розділилося, основна частина його з самим Бату повернула в Галицьку землю. Пройшовши найкоротшим шляхом через Пліснесько та Звенигород, які були вщент зруйновані, так і не змігши піднятися⁵, монголи швидким маршем подолали відстань до Карпат. Через небезпечні серпантини Верецького перевалу, несподівано для палатина Денеша, який з угорським військом мав стерегти Нижні ворота, але обмежився лише незначними заставами, монголи вийшли на рівнину і 12 березня 1241 р. розгромили угорців [Магистр Рогерий, 2012, с. 28]. Монгольським авангардом і фактично всім військом у цій операції командував один із кращих полководців Бурундай. Зрозуміло, що перехід його з’єднання, за яким рухалося основне військо Бату, відбувався при забезпеченні неперервної розвідки і бойового охоронення. Після Звенигорода монголи йшли швидко й обережно, заставши противника зненацька.

Походи еміра Курумши (Куремси) 1253, 1257–1258 рр. [Ипатьевская летопись, 2001, стб. 829, 840–841], обидва походи Бурундай у 1259–1260 рр. проходили через волинські території, з-під Сандомира Бурундай швидким маршем пішов у степ, а далі до Азербайджану, не зачіпаючи галицьких територій, ярлик на які отримав Лев Данилович [Войтович, 2014, с. 98–117]. Похід хана Телебуги 1287–1288 рр. теж не зачепив цієї території. До Сандомира монголи йшли через волинські території, а з-під Львова відразу ж повернули до Володимира [Войтович, 2014, с. 199–210]. Отже, у XIII ст. Стільсько не могло бути знищене монголами.

⁵ Повну бібліографію проблеми див.: [Гупало, 2014, с. 457–484].

Але жодне місто чи містечко у XIII – першій половині XIV ст. не обходилося без укріплень. Зрозуміло також, що Стільсько XIV ст. не могло знаходитися в долині р. Колодниці, де розташоване нинішнє село. Там воно було би повністю незахищеним. У XIV ст. р. Колодниця залишалася судноплавною, рівно ж як і р. Зубра, якою до р. Щирок, а далі до Устя на Дністрі транспортували на початку XV ст. збіжжя [Войтович, Сколоздра, 2006]. Звичайно, що на обох річках не було жодних шлюзів⁶. Залишки дамб, які деякі археологи вважають шлюзами – сліди діяльності часів графа С. Скарбка, коли тут було споруджено каскад рибних ставів, що частково спричинилося до обміління річки поряд із хижачкою вирубкою лісів для виробництва деревного вугілля і поташу протягом XV – першої половини XIX ст. У X–XIV ст. осадка корми навіть морських *лодей* була у межах 1,2–2,7 м [Самойлов, 1941, с. 56]. А судна, на яких вікінги князя Володимира Святославича підійшли до Стольська у 992/993 р., мали осадку до 0,9 м⁷. Стільсько у XIV ст. залишалася портом, з якого можна було добратися до Ак-Керману (Білгороду) та Хаджібею (Одеси) і до Чорного моря.

Але у такому разі постає слушне запитання: де знаходилося місто Стільсько на початку XIV ст. і чому археологи не знайшли жодних його слідів?

Гігантська територія, звичайно, зберігає ще чимало таємниць. За аналогією з Пліснеськом городище руського часу мало би займати невелику територію, але добре укріплену. Поряд із тим, територія міста XII–XIV ст. мала б знаходитися ближче до р. Колодниці, тобто до порту, який був воротами міста.

Найбільш повний зведений результат досліджень Стільського комплексу опублікував М. Филипчук [Филипчук, 2012, карта 4 між с. 64/65]. Звичайно, що для пізнішого міста з погляду оборони найкраще підходив би дитинець. Він розташований на найвищій ділянці плато, яка в

⁶ Шлюзи – гідротехнічні споруди для забезпечення переходу суден з одного водного басейну на другий із різними рівнями води в них. Із допомогою шлюзів перегнати воду з Дністра в Колодницю, як взагалі проти течії, неможливо в принципі. Див.: [Зима, 2010].

⁷ Морські лоді з екіпажем у 70 осіб із повним спорядженням і запасом продовольства (довжина – 23,4 м, ширина – 5 м, осадка на кормі – 0,9 м, водотонаж – 18 т) [Всемирная история флота, 2001, с. 36–37]. Річками ходили значно менші судна, довжиною до 12 м, шириною до 3 м, з осадкою на кормі в межах 0,9 м.

східній частині піднімається до 100 м, був захищений ровом, шириною 3,0–3,5 м і довжиною 850 м, який зберігся на глибину 0,5–1,2 м, та валами, довжиною 850 м, шириною основи 8 м та висотою 3 м [Филипчук, 2012, с. 221–222], на яких, схоже, стояли дерев'яні заборолы [Корчинський, 1988, с. 3–8]. Хоча додатковий вал зі східної сторони дитинця (Б-5, за схемою М. Филипчука), схоже, однаковий з основним, розвідка траншея не дала змоги точно встановити, чи був він споруджений одночасно з основним валом Б-4, чи з'явився пізніше як додатковий захист. А можливо Б-5 був частиною первинного основного валу, а відрізок валу Б-4, який ділить дитинець на дві частини, був споруджений пізніше, коли територія старого дитинця виявилася завеликою. В обох частинах дитинця обстеження проводилися поверхово. У західній частині дитинця біля валу були виявлені об'єкти № 126–131, причому перший із них знаходився зі зовнішньої сторони валу та рову. Їхні деструкції мають вигляд підквадратних заглиблень (4×4 м з глибиною 0,4 м) із земляними валоподібними насипами по периметру (ширина основи 1,2 м, висота 0,3 м). Очевидно, що це залишки жител. Такі ж об'єкти № 159, 163 були у північно-східному куті дитинця. Поруч знаходяться об'єкти № 158, 160–162 (земляні відкоси, шириною 0,4 і висотою 0,2 м, які оточують квадратні майданчики, розмірами 10×10 м) [Филипчук, 2012, с. 240–244]. Загалом же, територія дитинця має культурний шар, товщиною менше 0,5 м, інші об'єкти, передусім, ремісничі майстерні, без яких існування міста було б проблематичним, тут не виявлені. Тобто, керуючись відомими результатами археологічних обстежень, немає жодних підстав припускати існування тут Стільська XII–XIV ст.

Де ж шукати місто цього періоду? Зважаючи на оборонні потреби, урочище Затінок на горі Баран, прикрите валами і ровами, на перший погляд, здається перспективним, однак рів А-2 (первісна ширина 3,5 м, глибина 2,8 м), на дні якого виявлені фрагменти кружальної кераміки X ст. [Корчинський, 2007, с. 270], розташований із північного боку, що свідчить, що це оборонна лінія в системі великого Стільського городища. З огляду на наявність кількох південних ліній валів і ровів, укріплень уздовж Химиної Долини та скельних виступів на західних обривах, над якими без валів можна було ставити на ґрунт городні, не можна повністю виключати цю територію з урочищами Коморище та Підкоморище, яка примикає до Ілівської дороги і яру, по дні якого протікає потік, який впадає у Колодницю. Ця ділянка майже не досліджувалася. Однак для міста XIV ст. вона виглядає надто великою.

Свого часу відомий археолог і дослідник оборонних споруд Михайло Рожко (1939–2004) звертав мою увагу на територію на схилах плато, що простягаються від нині існуючої церкви, збудованої у першій третині XIX ст. на місці попередніх, до рову і валу дитинця. Із півдня, вздовж схилів, там розташовані вали, які захищають неукріплену частину. Там виявлені сліди будівель (№ 115–136) та двох веж. Вежа Г-10 (за 10 м від сучасної межі нового кладовища) в основі має масивний насип у формі зрізаного конуса, діаметром 12 та 4 м, висотою 10 м, на верхньому майданчику якого проступають сліди кам'яної кладки. Це може бути свідченням появи об'єкту у XIII–XIV ст. Вежа Г-9 була з іншого боку кладовища (зберігся насип у формі зрізаного конуса, діаметрами 8 та 4 м, висотою 6 м [Филипчук, 2012, с. 225, 240–241]). Ця частина городища поруйнована кар'єром. На мій погляд, територія нинішньої церкви мала входити до складу давнього міста. Можливо, що саме у цій частині знаходився спуск до причалів на р. Колодниці. Підтвердити або заперечити такі припущення можуть тільки археологічні дослідження в цьому районі.

Нарешті організовано Стільський історико-культурний заповідник. Так може варто перестати шукати неіснуючі печерні храми в австрійських верках за 8 км від древнього Стільська? І таки з'ясувати, де знаходилося місто Стільсько, яке було спроможне заплатити у митрополиту скарбницю 30 гривень срібла, коли воно відродилося після знищення первісного Стільська у 992/993 р., і коли врешті та за яких обставин перестало бути містом.

Схоже, що це сталося в період боротьби за Галицьку спадщину (1340–1434), можливо одночасно зі зруйнуванням сусіднього міста Дроговижа внаслідок походу галицько-волинського князя Дмитра-Любарта Гедиміновича 1370–1371 рр. або ж 1376–1377 рр. (державець боярин Вовчок із Дроговижа першим з-поміж галицької еліти перейшов на сторону польського короля Казимира III, його нащадки стали знаною польською родиною магнатів Ходоровських) [Войтович, 1998б; 2009; Wojtowycz, 2011]. До 1352 р. Дмитро-Любарт контролював цю територію. У 1353–1370 рр. це не могло статися, бо бойові дії відбувалися, головне, на межі Волинської і Галицької земель, або ж на території Волині, походи Любарта-Дмитра до Львова теж відбувалися з луцького напрямку. У

14 ISSN 2078–6093. Археологічні дослідження Львівського університету. 2017. Випуск 21
1387 р. після походу польського війська на чолі з королем Ядвігою⁸ та військ волинських і литовських князів, посланих на допомогу Ядвізі до Галича, ці землі перейшли під контроль Польського королівства. Брати і руйнувати Стільсько під час цього походу не було жодного сенсу [Войтович, 2018а; 2019]. Стільсько не увійшло до складу Жидачівського князівства (1403–1442) [Войтович, 2018б; Папа, 2012а; 2012б], на той час місто вже було зруйноване. Функції найдалше розташованого дністерського порту теж перейшли до Устя [Івашків Я., Івашків К., Кушнір, 2016, с. 164–167]. Отже, можна стверджувати, що давнє Стільсько було зруйноване десь між 1370–1377 рр.

Зруйновані міста часом переносили на нові місця, як, приміром, древній Полоцьк чи Іскоростень. Не можна виключати, що така ж доля спіткала і Стільсько після його зруйнування наприкінці X ст. В околиці існує єдине потужне городище міського типу, але 1356 р. воно вже називалося Дроговиж, що теж безсумнівно [Привілеї міста Львова, 1998, с. 28]. Городище розташоване на високому плато над долиною Дністра, воно не зруйноване і зовсім не досліджувалося археологами⁹. За своїми розмірами і розташуванням, яке давало змогу контролювати дністерську переправу на найкоротшому шляху до Угорщини через Верецький перевал, який у XIV ст. вже функціонував, це городище виглядало на місто, здатне заплатити таку суму до скарбниці митрополита. Із валів у гарну погоду можна бачити простір аж до підніжжя Карпат, що підказує етимологію назви від “дороги вижу” – Дороговиж. Якщо ж справді давнє Стільсько, зруйноване наприкінці X ст., відродилося в XI–XII ст. на новому місці, тоді воно мусило би бути перейменоване між 1331–1356 рр. у Дроговиж. Таке припущення виглядає надуманим, але перевірити або ж спростувати його можуть тільки археологічні дослідження обох городищ, чи хоча б належно зроблені обстеження.

⁸ Ядвіга була королею Польщі з моменту коронації, а Владислав Ягайло став повноправним королем фактично по її смерті. Отже, династія Ягеллонів змінила Анжуйську династію.

⁹ Михайло Рожко провів загальні обміри та фотофіксацію валів і западин, маючи на увазі в перспективі обстеження пам’ятки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Бабенко Р. В. “Оборона міст Південно-Західної Русі під час монгольського вторгнення 1240–1241 рр.”. *Вісник аграрної історії* 3–4 (2013): 188–197.
2. Бартольд В. В. *Работы по истории и филологии тюркских и монгольских народов*. Москва, 1968. 416–434.
3. Васильевский В. “Записи о поставлении епископов при митрополите Феогносте в Ватиканском греческом сборнике”. *Журнал Министерства народного просвещения* 255 (1888): 445–463.
4. Войтович Л. “Білі хорвати” чи “карпатські хорвати”. *Миколаївщина. Збірник наукових праць*. Т. 1. Львів, 1998а. 49–79.
5. Войтович Л. “Етапи політичної історії Волині XIV–XV ст. Державність. Васалітет. Інкорпорація”. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність. Т. 5. Історичні та філологічні розвідки, присвячені 60-річчю акад. Я. Ісаєвича*. Львів, 1998б. 153–168.
6. Войтович Л. “Князівства карпатських хорватів”. *Етногенез та рання історія слов’ян: нові наукові концепції на зламі тисячоліть*. Львів, 2001. 195–210.
7. Войтович Л. “Карпатські хорвати в етнополітичному розвитку Центрально-Східної Європи раннього середньовіччя”. *Україна в Центрально-Східній Європі (з найдавніших часів до XVIII ст.)* 4 (2004а): 105–132.
8. Войтович Л. ““Білі” хорвати чи “карпатські” хорвати? Продовження дискусії”. *Дрогобицький краєзнавчий збірник* 8 (2004б): 38–45.
9. Войтович Л. “Карпатские хорваты”. *Вестник Санкт-Петербургского университета. Серия 2. История* 1 (2005): 133–146.
10. Войтович Л. “Восточное Прикарпатье во второй половине I тыс. н. э. Начальные этапы формирования государственности”. *Rossica Antiqua. 2006. Исследования и материалы*. Отв. ред. А. Ю. Дворниченко, А. В. Майоров. Санкт-Петербург, 2006. 6–39.
11. Войтович Л. “Боротьба Любарта-Дмитра Гедиміновича за відновлення Галицько-Волинської держави”. *Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки. Історичні науки* 22 (2009): 120–127.
12. Войтович Л. “Прикарпаття в другій половині I тисячоліття н. е.: найдавніші князівства”. *Вісник Львівського університету. Серія історична* 45 (2010): 13–54.
13. Войтович Л. “Повертаючись до хорватів Костянтина Багрянородного”. *Нартекс. Byzantina Ucrainensis*, т. 2. Харьков, 2013. 71–101.
14. Войтович Л. *Лев Данилович, князь галицько-волинський (бл. 1225 – бл. 1301)*. Львів, 2014.
15. Войтович Л. “Лендзяни: нові варіації на старі мотиви”. *Вісник Інституту археології ЛНУ імені І. Франка* 10 (2015): 126–137.

- 16 ISSN 2078–6093. Археологічні дослідження Львівського університету. 2017. Випуск 21
16. Войтович Л. “Чи було зруйновано Успенський собор у Галичі 1241 року”. *Успенський собор Галича: минуле, сучасне, майбутнє*. Галич, 2017а. 3–22.
17. Войтович Л. “Давнє Стільсько: помилка археологів чи нова загадка?”. *Пліснеські старожитності. Збірник наукових праць* 2 (2017б): 18–26.
18. Войтович Л. “Боротьба за спадщину Романовичів (1340–1434): між стереотипами та історичною правдою”. *Княжа доба: історія і культура* 12 (2018а): 121–142.
19. Войтович Л. “Жидачівське князівство: епізод з історії української державності”. *Жидачівщина*, вип. 1. Львів-Жидачів, 2018б. 41–47.
20. Войтович Л. “Боротьба за спадщину Романовичів (1340–1434 рр.): нумізматичний аспект”. *Вісник Львівського університету. Серія історична. Спеціальний випуск: на пошану професора Романа Шуста*. Львів, 2019. 67–82.
21. Войтович Л., Сколоздра Р. “Устя, Устечко...”. *Миколаївщина. Збірник наукових статей*. т. 4. Львів, 2006. 67–78.
22. *Всемирная история флота*. Москва, 2001.
23. Голицын А. М. “Заметки о “записной книжке” митрополита Феогноста 1-й половины XIV в.”. *Вестник церковной истории*. (2015) / www.sedmitza.ru/lib/trxt/5585517.
24. Гончаров В. К. “Древний Колодежин”. *Краткие сообщения Института истории материальной культуры* 61 (1951): 49–53.
25. Гупало В. *Звенигород і Звенигородська земля у XI–XIII ст. (соціоісторична реконструкція)*. Львів, 2014.
26. Диба Ю. “Агіографічне джерело повідомлення ал-Мас’уді про споруди, вшановувані у слов’ян”. *Actis testantibus. Ювілейний збірник на пошану Леонтія Войтовича* (2011). 254–288. (Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність 20).
27. Івашків Я. М., Івашків К. В. і Кушнір Є. І. *Миколаївське Придністров’я*. Львів, 2016.
28. Зима Т. І. *Гідротехнічні споруди: навчальний посібник*. Рівне, 2010.
29. *Ипатьевская летопись*. Москва, 2001. (*Полное собрание русских летописей*, т. 2).
30. Козубовський Г. А. “Грошові одиниці з “Уривків Бенешевича з історії руської церкви XIV ст.””. *Український історичний журнал* 5 (2014).
31. Корчинський О. М. “Городище гигант в предгорье Украинских Карпат”. *Труды V международного конгресса славянской археологии*, т. 3. Киев, 1987. 111–115.
32. Корчинський О. М. *Звіт про роботу постійнодіючої Верхньодністрянської слов’янорусської археологічної експедиції у 1988 р.* Архів Інституту археології НАН України. Од. зб. 23381.

33. Корчинський О. М. “Слов’янські культові центри IX–XIV ст. в околицях Стільського городища”. *Народознавчі зошити* 2 (1998): 129–133.
34. Корчинський О. М. “Городище в селі Стільське на Львівщині (короткий підсумок досліджень)”. *Записки НТШ* 253 (2007): 490–510.
35. Корчинський О. М. “Ранньосередньовічне місто на Верхньому Дністрі”. *Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині* 12 (2008): 267–282.
36. Корчинський О. М. “Пам’ятки язичницької та християнської релігій у селі Дуброва на Львівщині”. *Історія релігій в Україні*, кн. 1. Львів, 2009. 76–83.
37. Корчинський О. М. “Про печерні комплекси в місті Миколаєві на Львівщині та його околицях”. *Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині* 15 (2011): 232–256.
38. Магістр Рогерій. *Горестная песнь о разорении Венгерского королевства татарами*. Пер. с лат. и коммент. А. С. Досаева. Санкт-Петербург, 2012.
39. Мацек В. “Княже-митрополице Стільсько в Миколаївщині над Дністром”. *Наша Батьківщина*. Львів, 1938. 129–131.
40. Мочульський М. “Привілеї м. Миколаєва над Дністром”. *Записки НТШ* 43 (1901): 1–11.
41. Папа І. ““Жидачівські грамоти” Федора Любартовича: проблема автентичності”. *Княжа доба: історія і культура* 6 (2012а): 291–314.
42. Папа І. “Жидачівське князівство і Гедиміновичі: спірні питання історії”. *Фортеця. Збірник заповідника “Тустань”*, кн. 2. Львів, 2012б. 177–184.
43. *Привілеї міста Львова (XIV–XVIII ст.)*. Упоряд. М. Капраль. Львів, 1998.
44. Приселков М. и Фасмер М. “Отрывки В. Н. Бенешевича по истории русской церкви XIV века”. *Известия Отдела русского языка и словесности* 21/1 (1916): 48–70.
45. Рыбаков Б. А. *Язычество Древней Руси*. Москва, 1987.
46. Русанова И. П., Тимошук Б. А. *Языческие святилища древних славян*. Москва, 1993.
47. Русина О. “Київська виправа Гедиміна: текстологічний аспект проблеми”. *Записки НТШ* 231 (1996): 147–157.
48. Русина О. *Студії з історії Києва та Київської землі*. Київ, 2005.
49. Самойлов Н. И. *Морской словарь*. Москва-Ленинград, 1941.
50. Сиверс А. А. *Топография кладов с пражскими грошами*. Петроград, 1922.
51. Тимошук Б. О. “Ілівське городище-святилище”. *Галицько-Волинська держава: передумови виникнення, історія, культура, традиції*. Львів, 1993. 28–29.
52. Филипчук М. А. “Слов’янські поселення Українського Прикарпаття у другій половині I тисячоліття н. е. Стільсько та його округи”. *Миколаївщина. Збірник наукових статей*. т. 1. Львів, 1998. 80–104.

53. Филипчук М. А. *Слов'янські поселення VIII–X ст. в Українському Прикарпатті*. Львів, 2012. 220–254.
54. Фонкич Б. Л. “Палеографические заметки о греческих рукописях итальянских библиотек”. *Византийские очерки*. Москва, 1982. 254–262.
55. Юра Р. О. “Древній Колодажин”. *Археологічні пам'ятки УРСР* 12 (1962): 57–130.
56. Geizer H. “Beiträge zur russischen Kirchengeschichte aus griechischen Quellen”. *Zeitschrift für kirchen geschichte* 13 (1892).
57. Grousset R. *The Empire of the Steppes*. Rutgers University Press, 1991. 148–150.
58. Regel W. *Analecta Byzantino-Russica*. Petropoli-Lipsiae, 1891. XXXII–XXXVIII, 52–56.
59. Torday L. *Mounted Archers: The Beginnings of Central Asian History*. The Durham Academic Press, 1997. 220–221.
60. Wojtowycz L. “Walka o spadek po Romanowiczach a król polski Kazimierz III Wielki”. *Kazimierz Wielki i jego państwo. W siedemsetną rocznicę urodzin ostatniego Piasta na tronie polskim*. Red. J. Maciejewski, T. Nowakowski. Bydgoszcz, 2011. 47–66.
61. Vojtovyč L. “Chrouati et altera Chrowati”. *Ukrajinski Karpati: etnogeneza-arheologija-etnologija*. Priredio Jevgenij Paščenko. Zagreb, 2014. 207–254.

REFERENCES

- Babenko, Roman. “Oborona mist Pivdenno-Zakhidnoi Rusi pid chas monhol'skoho vtorhnennia 1240–1241 rr.”. *Visnyk ahrarnoi istorii* 3–4 (2013): 188–197. (in Ukrainian).
- Bartold, V. *Raboty po istorii i filologii tiurkskikh i monhol'skikh narodov*. Moskva, 1968. 416–434. (in Russian).
- Vasylevskiy, V. “Zapisi o postavlennii episkopov pri mitropolite Feognoste v Vatikanskom grecheskom sbornike”. *Zhurnal Ministerstva narodnogo prosveshchenia* 255 (1888): 445–463. (in Russian).
- Voitovych, Leontii. ““Bili khorvaty” chy “karpatski khorvaty””. *Mykolaivshchyna. Zbirnyk naukovykh prats*, t. 1. Lviv, 1998a. 49–79. (in Ukrainian).
- Voitovych, Leontii. “Etapy politychnoi istorii Volyni XIV–XV st. Derzhavnist. Vasalitet. Inkorporatsiia”. *Ukraina: kulturna spadshchyna, natsionalna svidomist, derzhavnist. T. 5. Istorychni ta filolohichni rozvidky, prysviacheni 60-richchiu akad. Ya. Isaievycha*. Lviv, 1998b. 153–168. (in Ukrainian).
- Voitovych, Leontii. “Kniazivstva karpatskykh khorvativ”. *Etnohenez ta rannia istoriia sloviaan: novi naukovi kontseptsii na zlami tysiacholit*. Lviv, 2001. 195–210. (in Ukrainian).
- Voitovych, Leontii. “Karpatski khorvaty v etnopolitychnomu rozvytku Tsentralno-Skhidnoi Yevropy rannoho serednovichchia”. *Ukraina v Tsentralno-Skhidnii*

- Yevropi (z naidavnishykh chasiv do XVIII st.)* 4 (2004a): 105–132. (in Ukrainian).
- Voitovych, Leontii. ““Bili” khorvaty chy “karpatski” khorvaty? Prodovzhennia diskusii”. *Drohobytyski kraieznavchyi zbirnyk* 8 (2004b): 38–45. (in Ukrainian).
- Voitovych, Leontii. “Karpatskie khorvaty”. *Vestnik Sankt-Peterburgskogo universiteta. Seria 2. Istorია* 1 (2005): 133–146. (in Russian).
- Voitovych, Leontii. “Vostochnoe Prykarpatie vo vtoroi polovine I tys. n. e. Nachalnye etapy formirovaniia gosudarstvennosti”. *Rossica Antiqua. 2006. Issledovaniia i materyaly*. Otv. red. A. Yu. Dvornichenko, A. V. Maiorov. Sankt-Peterburh, 2006. 6–39. (in Russian).
- Voitovych, Leontii. “Borotba Liubarta-Dmytra Hedyminovycha za vidnovlennia Halysko-Volynskoi derzhavy”. *Naukovyi visnyk Volynskoho natsionalnoho universytetu imeni Lesi Ukrainky. Istorychni nauky* 22 (2009): 120–127. (in Ukrainian).
- Voitovych, Leontii. “Prykarpattia v druhi polovyni I tysiacholittia n. e.: naidavnishi kniazivstva”. *Visnyk Lvivskoho universytetu. Seria istorychna* 45 (2010): 13–54. (in Ukrainian).
- Voitovych, Leontii. “Povertaiuchys do khorvativ Kostiantyna Bahrianorodnoho”. *Narteks. Byzantina Ukrainensis*. T. 2. Kharkov, 2013. 71–101. (in Ukrainian).
- Voitovych, Leontii. *Lev Danylovych, kniaz halysko-volynskiy (bl. 1225 – bl. 1301)*. Lviv, 2014. (in Ukrainian).
- Voitovych, Leontii. “Lendziiany: novi variatsii na stari motyvy”. *Visnyk Instytutu arkeolohii LNU imeni I. Franka* 10 (2015): 126–137. (in Ukrainian).
- Voitovych, Leontii. “Chy bulo zruinovano Uspenskyi sobor u Halychi 1241 roku”. *Uspenskyi sobor Halycha: mynule, suchasne, maibutnie*. Halych, 2017a. 3–22. (in Ukrainian).
- Voitovych, Leontii. “Davnie Stilsko: pomylka arkheolohiv chy nova zahadka?”. *Plisneski starozhytnosti. Zbirnyk naukovykh prats* 2 (2017b): 18–26. (in Ukrainian).
- Voitovych, Leontii. “Borotba za spadshchynu Romanovychiv (1340–1434): mizh stereotypamy ta istorychnoiu pravdoi”. *Kniazha doba: istoriia i kultura* 12 (2018a): 121–142. (in Ukrainian).
- Voitovych, Leontii. “Zhydachivske kniazivstvo: epizod z istorii ukrainskoi derzhavnosti”. *Zhydachivshchyna*. Vyp. 1. Lviv-Zhydachiv, 2018b. 41–47. (in Ukrainian).
- Voitovych, Leontii. “Borotba za spadshchynu Romanovychiv (1340–1434 rr.): numizmatychnyi aspekt”. *Visnyk Lvivskoho universytetu. Seriiia istorychna. Spetsialnyi vypusk: na poshanu profesora Romana Shusta*. Lviv, 2019. 67–82. (in Ukrainian).

- 20 ISSN 2078–6093. Археологічні дослідження Львівського університету. 2017. Випуск 21
- Voitovych, Leontii i Skolozdra R., “Ustia, Ustechko...”. *Mykolaivshchyna. Zbirnyk naukovykh statei*. T. 4. Lviv, 2006. 67–78. (in Ukrainian).
- Vsemirnaia istoria flota*. Moskva, 2001. (in Russian).
- Dyba, Yurii. “Ahiohrafichne dzherelo povidomlennia al-Masudi pro sporudy, vshanovuvani u sloviai”. *Ukraina: kulturna spadshchyna, natsionalna svidomist, derzhavnist. Vyp. 20. Actis testantibus. Yuvileinyi zbirnyk na poshanu Leontiiia Voitovycha* 20 (2011): 254–288. (in Ukrainian).
- Goncharov, Vladimir. “Drevnyi Kolodiazhyi”. *Kratkie soobshchenia Instituta istorii materyalnoi kultury* 61 (1951): 49–53. (in Russian).
- Golitsyn A. M. “Zametki o “zapisnoi knizhke” mytropolyta Feohnosta 1-i polovyny XIV v.” *Vestnyk tserkovnoi ystoriy* (2015) / www.sedmitza.ru/lib/trxt/5585517. (in Russian).
- Hupalo, Vira. *Zvenyhorod i Zvenyhorodska zemlia u XI–XIII st. (sotsioistorychna rekonstruktsiia)*. Lviv, 2014. (in Ukrainian).
- Ivashkiv Ya. M., Ivashkiv K. V. i Kushnir Ye. I. *Mykolaiivske Prydnistrovia*. Lviv, 2016. (in Ukrainian).
- Zyma T. I. *Hidrotekhnichni sporudy: navchalnyi posibnyk*. Rivne, 2010. (in Ukrainian).
- Ipatevskaia letopys. Polnoe sobranie russkikh letopisei*. T. 2. Moskva, 2001. (in Old Church Slavonic)
- Kozubovskiy, Heorhii. “Hroshovi odynytisi z “Uryvkiv Beneshevycha z istorii ruskoj tserkvy XIV st.””. *Ukrainskyi istorychnyi zhurnal* 5 (2014). (in Ukrainian).
- Korchynskiy, Orest. “Horodyshe hihant v predhore Ukraynskykh Karpat”. *Trudy V mezhdunarodnoho konhressa slavianskoi arkheolohii*. T. 3. Kiev, 1987. 111–115. (in Russian).
- Korchynskiy, Orest. *Zvit pro robotu postiinodiiuchoi Verkhnodnistriianskoi sloviaioruskoi arkheolohichnoi ekspedytsii u 1988 r.* Arkhiv Instytutu arkheolohii NAN Ukrainy. Od. zb. 23381. (in Ukrainian).
- Korchynskiy, Orest. “Slovianski kultovi tsentry IX–XIV st. v okolytsiakh Stilskoho horodyshecha”. *Narodoznavchi zoshyty* 2 (1998): 129–133. (in Ukrainian).
- Korchynskiy, Orest. “Horodyshe v seli Stilske na Lvivshchyni (korotky pidsumok doslidzhen)”. *Zapysky NTSh* 253 (2007): 490–510. (in Ukrainian).
- Korchynskiy, Orest. “Rannoseredniovichne misto na Verkhniomu Dnistri”. *Materialy i doslidzhennia z arkheolohii Prykarpattia i Volyni* 12 (2008): 267–282. (in Ukrainian).
- Korchynskiy, Orest. “Pamiatky yazychnytskoi ta khrystyianskoi religii u seli Dubrova na Lvivshchyni”. *Istoriia religii v Ukraini*. Kn. 1. Lviv, 2009. 76–83. (in Ukrainian).

- Korchynskiy, Orest. “Pro pecherni komplekxy v misti Mykolaievi na Lvivshchyni ta yoho okolytsiakh”. *Materialy i doslidzhennia z arkeolohii Prykarpattia i Volyni* 15 (2011): 232–256. (in Ukrainian).
- Magistr Rogerii. *Horestnaia pesn o razorenii Vengerskogo korolevstva tatarami*. Per. s lat. i komment. A. S. Dosaeva. Sankt-Peterburg, 2012. (in Russian).
- Matsiek, V. “Kniazhe-mytropolychyche Stilsko v Mykolaivshchyni nad Dnistrom”. *Nasha Batkivshchyna*. Lviv, 1938. 129–131. (in Ukrainian).
- Mochulskiy, M. “Pryvilei m. Mykolaieva nad Dnistrom”. *Zapysky NTSh* 43 (1901): 1–11. (in Ukrainian).
- Papa, Ivanna. ““Zhydachivski hramoty” Fedora Liubartovycha: problema avtentychnosti”. *Kniazha doba: istoriia i kultura* 6 (2012a): 291–314. (in Ukrainian).
- Papa, Ivanna. “Zhydachivske kniazivstvo i Hedyminovychi: spirni pytannia istorii”. *Fortetsia. Zbirnyk zapovidnyka “Tustan”*. Kn. 2. Lviv, 2012b. 177–184. (in Ukrainian).
- Pryvilei mista Lvova (XIV–XVIII st.)*. Uporiad. M. Kapral. Lviv, 1998. (in Ukrainian).
- Priselkov, M. i Fasmer, M. “Otryvki V. N. Beneshevycha po istorii russkoi tserkvi XIV veka”. *Izvestyia Otdela russkoho yazyka i slovestnosti, Kn. 1* 21 (1916): 48–70. (in Russian).
- Rybakov, Boris. *Yazychestvo Drevnei Rusi*. Moskva, 1987. (in Russian).
- Rusanova, Irina i Timoshchuk Boris. *Yazycheskie sviatilishcha drevnikh slavian*. Moskva, 1993. (in Russian).
- Rusyna, Olena. “Kyivska vyprava Hedymina: tekstolohichnyi aspekt problemy”. *Zapysky NTSh* 231 (1996): 147–157. (in Ukrainian).
- Rusyna, Olena. *Studii z istorii Kyieva ta Kyivskoi zemli*. Kyiv, 2005. (in Ukrainian).
- Samoilov, N. Y. *Morskoi slovar*. Moskva-Lenynhrad, 1941. (in Russian).
- Syvers, A. A. *Topografia kladov s prazhskimi groshami*. Petrograd, 1922. (in Russian).
- Tymoshchuk, Borys. “Ilivske horodyshche-sviatylyshche”. *Halytsko-Volynska derzhava: peredumovy vynyknennia, istoriia, kultura, tradytsii*. Lviv, 1993. 28–29. (in Ukrainian).
- Fylypchuk, Mykhailo. “Slovianski poselennia Ukrainskoho Prykarpattia u druhii polovyni I tysiacholittia n. e. Stilsko ta yoho okruha”. *Mykolaivshchyna. Zbirnyk naukovykh statei*. T. 1. Lviv, 1998. 80–104. (in Ukrainian).
- Fylypchuk, Mykhailo. *Slovianski poselennia VIII–X st. v Ukrainskomu Prykarpatti*. Lviv, 2012. 220–254. (in Ukrainian).
- Fonkych, B. L. “Paleohraficheskie zametky o grecheskikh rukopisiakh italianskikh bibliotek”. *Vizantiskie ocherki*. Moskva, 1982. 254–262. (in Russian).
- Yura, R. O. “Drevnii Kolodiazhy”. *Arkheolohichni pamiatky URSS* 12 (1962): 57–130. (in Ukrainian).

- 22 ISSN 2078–6093. Археологічні дослідження Львівського університету. 2017. Випуск 21
- Geizer, H. “Beiträge zur russischen Kirchengeschichte aus griechischen Quellen”. *Zeitschrift für kirchen geschichte* 13 (1892). (in German).
- Grousset, R. *The Empire of the Steppes*. Rutgers University Press, 1991. 148–150.
- Regel, W. *Analecta Byzantino-Russica*. Petropoli–Lipsiae, 1891. XXXII–XXXVIII, 52–56.
- Torday, L. *Mounted Archers: The Beginnings of Central Asian History*. The Durham Academic Press, 1997. 220–221.
- Wojtowycz, Leontij. “Walka o spadek po Romanowiczach a król polski Kazimierz III Wielki”. *Kazimierz Wielki i jego państwo. W siedemsetną rocznicę urodzin ostatniego Piasta na tronie polskim*. Red. J. Maciejewski, T. Nowakowski. Bydgoszcz, 2011. 47–66. (in Polish).
- Vojtovyč, Leontij. “Chrouati et altera Chrowati”. *Ukrajinski Karpati: etnogeneza-arheologija-etnologija*. Priredio Jevgenij Paščenko. Zagreb, 2014. 207–254. (in Croatian).

Стаття: надійшла до редакції 20.09.2018
прийнята до друку 06.12.2018

A NEW ARCHAEOLOGICAL MYSTERY: WHERE WAS ANCIENT STILSKO, AND WHEN AND HOW IT WAS DESTROYED

Leontiy VOITOVYCH

*Ivan Franko National University of Lviv,
Department of History of Middle Ages and Byzantine Studies,
1, Universytetska str., Lviv, Ukraine, 79000,
e-mail: lev67420@ukr.net*

One of the most significant Early Medieval centers of the Sub-Carpathian region was the stronghold of Stilsko, fortified by lines of ramparts with scarps and trenches, covering about 250 hectares, which was situated on a high cape on the plateau above the river Kolodnytsia (the left tributary of Dnister River). Due to its large size, the site is usually considered to be one of the important political and economical centers of the Croatian tribe alliance, the last one being mentioned in the chronicles. Clearly, the site was also an important religious center, nevertheless it is proved that so-called “Pre-Christian pagan cave Temples” near Stilsko are only the remains of Austrian fort of Mykolaiv that existed in the early 20th century. Despite the great potential of the site, it was excavated and studied very briefly.

In the late 10th century CE, the complex was abandoned probably because of the military expedition of Kyiv Prince Volodymyr against Croatians. At the same time, metropolitan Theognostus mentioned Stilsko in his writings for the first time in the year 1330/1331 CE which states, that the city had recovered. It surely was quite big, due to the fact that the metropolitan received from the city 30 gryvnas of tribute to his

treasury. We can suppose, that it was recovered and further successfully existed during the 12–14th centuries due to the facts that the Dniester way was used and there were no factors for the city to be destroyed by Mongols in the 13th century.

Archaeological data doesn't prove the localization of Stilsko of the 12–14th centuries on the same place where the tribe stronghold center of the 10th century was located and perhaps, it wasn't even the place of the Drohovyzh stronghold. One of the possible places where the city could be located can be a place on the plateau, between the village church and the central fortified part of the city. The destruction of the city in the 14th century can be connected with the struggle for the Galician-Volhynian heritage and the military expeditions of the Prince Dmytro-Lyubart in the period between 1370–1377 CE.

Keywords: Stilsko, stronghold, fortifications, metropolitan Theognostus, the metropoly of Halych, Kolodnytsia River, Dmytro-Lyubart.